

Systemtänkande & Subsidiaritet

En 6-veckors modul för Gymnasiet (Samhällskunskap 1b)

Svensk Subsidiaritet • Februari 2026
<https://svensksubsidiaritet.se/verktyg/skola>

Systemtänkande och subsidiaritet: En 6-veckors modul för gymnasiet

Kurs: Samhällskunskap 1b

Nivå: Gymnasiet år 1-2 (samhällsvetenskapsprogrammet eller profilering)

Tidsomfattning: 6 veckor (18 lektioner + självstudier)

Format: Hybrid (klassrum + digitala verktyg + fältarbete)

Koppling till Gy11 Samhällskunskap 1b

Centralt innehåll:

- Politiska ideologier och deras koppling till samhällsbyggande
- Makt, rättigheter och skyldigheter i demokratiska system
- Olika former av politiska system och decision-making
- Samhällsekonomi och resursfördelning
- Källkritik och argumentation i samhällsfrågor

Förmågor som utvecklas:

- Analysera samhällsfrågor ur olika perspektiv
 - Använda samhällsvetenskapliga begrepp och modeller
 - Värdera lösningar på samhällsproblem
 - Formulera argument och delta i demokratiska processer
-

Lärandemål (hela modulen)

Efter genomförd modul ska eleven kunna:

Grundläggande (E):

- Identifiera centraliserade vs. distribuerade system i samhället
- Beskriva grundläggande systembegrepp (feedback, resiliens, komplexitet)
- Ge exempel på subsidiaritetsprincipen i svensk kontext

Målinriktad (C):

- Analysera svenska system med hjälp av Ashbys lag om requisite variety

- Utvärdera för- och nackdelar med centralisering i konkreta fall
- Designa enkla subsidiaritetslösningar för lokala problem

Fördjupad (A):

- Tillämpa cybernetiska principer på nya samhällsfrågor självständigt
 - Kritiskt granska makstrukturer och föreslå systemförändringar
 - Kommunicera komplex systemanalys till olika målgrupper (beslutsfattare, allmänhet)
-

Bedömningsformer

Formativ bedömning (löpande):

- Veckovisa "systemsensorcheckningar" (reflektionslogg). Ge dom ett delat 'hem', till exempel en blogg eller en vägg där eleverna kan posta deras veckovisa sensor.
- Kamratbedömning av systemmappningar
- Lärarmöten efter vecka 3 (individuell framstegssamtal)

Summativ bedömning:

- **Vecka 4:** Gruppanalys av vald sektor (20%)
 - **Vecka 6:** Kommunal systemrevision (skriftlig rapport + presentation, 60%)
 - **Vecka 6:** Individuell reflektion (sammanfattande essä, 20%)
-

Vecka 1: Upptäcka system (inte bara politik)

Målsättning

Eleven ska inse att nästan allt är ett system och lära sig "se" dolda strukturer i vardagen.

Gy11-koppling

- "Demokratins utveckling och utmaningar i Sverige"
 - "Makt och inflytande"
-

Lektion 1: Varför får vi aldrig vegetarisk mat på lunchen?

Upplägg (90 min):

0-10 min: Problemprovokation Läraren visar bild på tom lunchdisk med skylten "Slut på vegetariskt". Frågar:

"Detta händer varje vecka. Varför? Skolans budget är stor. Köket har kompetent personal. Ändå fortsätter problemet. Hur kan det vara?"

10-40 min: Systemmappning (grupp) Eleverna får stora papper och pennor. Uppgift:

- Rita allt som påverkar "varför vegetarisk mat tar slut"
- Inkludera: beslut, pengar, regler, personer, leverantörer
- Använd pilar för att visa samband

40-60 min: Galleri-vandring Grupper hänger upp sina kartor. Elever går runt och sätter "systemfällor" post-it lappar på:

- Cirkulära pilar (feedback loops)
- Långa beslutsvägar
- Flaskhalsar (single points of failure)

60-80 min: Sammanfattning + begreppsintroduktion Läraren samlar mönster från kartorna och introducerar:

- **System** = sammanlänkade delar som skapar beteende
- **Feedback** = när output påverkar input
- **Emergent beteende** = resultatet är större/annorlunda än summan

80-90 min: Systemsensor #1 Skriv i loggbok:

- "Vilket system i mitt liv förstår jag bättre nu?"
- "Var finns 'flaskhalsen' i matproblemet?"

Hemuppgift: Fotografera och kartlägg ett "osynligt system" hemma (tex: varför sopor sorteras fel, varför ingen handlar Fairtrade, varför ingen cyklar till skolan vintertid).

Lektion 2: Varför är vissa system sköra och andra robusta?

Upplägg (90 min):

0-15 min: Introduktion till resiliens Två kontrasterande exempel från Sverige:

1. **El-systemet vintern 2021** (nästan kollaps när en kraftledning gick ner)
2. **Lokala värmebolag** (fortsatte fungera under samma kris)

Visa siffror: 70% av Sveriges el kommer från 3 stora bolag.

15-45 min: Simulering – "The Redundancy Game" Eleverna delas i två grupper:

Grupp A (Centraliserad skola):

- En enda lärare för alla ämnen
- Ett klassrum
- En dator

Grupp B (Distribuerad skola):

- Flera lärare
- Flera rum
- Flera datorer

Läraren introducerar "händelser":

- "Läraren är sjuk"
- "Datorn kraschar"
- "Klassrummet översvämmas"

Vilken grupp klarar sig? Diskutera.

45-70 min: Svenska fallstudier Läraren presenterar fyra korta cases (5 min vardera):

Case 1: Apotek (före/efter monopolet bröts)

- Före 1970: Lokala apotek (många ägare)
- 1970-2009: Apoteket AB monopol
- Efter 2009: Flera kedjor men... koncentration igen

Case 2: Livsmedelssystem

- 1950: 80% självförsörjning, hundratals lokala mejerier
- 2024: 50% import, tre stora handelskedjor (ICA, Coop, Axfood)

Case 3: Skola

- Från kommunalt självstyre (1960-talet)
- Till nationella mål + friskolereform
- Resultat: Ökad centralisering av läroplaner + fragmentering av ägande

Case 4: Kollektivtrafik i Stockholm vs. Skåne

- Stockholm: Ett stort bolag (SL → SLL Trafikförvaltning)
- Skåne: Regional koordination av lokala operatörer
- Vad händer vid kris? Jämför.

70-85 min: Begreppsintroduktion

- **Resiliens** = förmåga att absorbera störningar
- **Redundans** = extra kapacitet (ser "ineffektivt" ut men rädder vid kris)
- **Centralisering** = makt/resurser koncentrerade
- **Decentralisering** = makt/resurser utspridda

85-90 min: **Systemsensor #2** "Vilket av systemen ovan är mest sårbart? Varför?"

Hemuppgift: Välj EN svensk sektor (energi, mat, skola, vård, transport). Hitta tre källor som beskriver dess struktur. Skriv 300 ord: "Är detta system centraliserat eller decentraliserat? Var finns sårbarheten?"

Vecka 2: Makten är inte där du tror

Målsättning

Eleven ska lära sig kartlägga *faktisk* makt (inte formell struktur) och mäta "beslutsavstånd".

Gy11-koppling

- "Politiska beslutprocesser på lokal och nationell nivå"
 - "Maktfördelning"
-

Lektion 3: Var fattas besluten egentligen?

Upplägg (90 min):

0-15 min: Provokation – "Demokratins illusion" Läraren visar tre exempel:

Exempel 1: Din skolas schema

- Formellt: Rektor beslutar
- Faktiskt: Skolverkets regler → regionens riktlinjer → rektorns mandat = 5% spelrum

Exempel 2: Kommunens budget

- Formellt: Kommunfullmäktige beslutar
- Faktiskt: 85% bundna kostnader (statliga mandat, avtal, pensioner)

Exempel 3: Vaccination under pandemin

- Formellt: Folkhälsomyndigheten rekommenderar
- Faktiskt: Beslutet fattades i praktiken av EU:s läkemedelsverk + regionerna som köper doserna

Fråga: "Är detta demokrati?"

15-45 min: Digital verktyg – Maktanalys Eleverna öppnar: svensksubsidiaritet.se/verktyg/maktanalys

I par, välj ett system (skola, sjukvård, transport) och svara på frågorna:

- Vem kontrollerar budgeten?
- Vem fattar strategiska beslut?
- Vem kan stoppa lokala initiativ?

Verktyget genererar:

- Dominant makt-nivå (lokal → EU)
- Genomsnittligt beslutsavstånd (km)
- Centraliserings-score (0-100)

45-60 min: Resultatjämförelse Grupper presenterar sina scores. Läraren skriver på tavlan:

Sektor	Centraliserings-score	Beslutsavstånd (km)
Skola	73	380 (Stockholm)
Sjukvård	65	120 (Region)
...

60-80 min: Introduktion – Subsidiaritetsprincipen Läraren introducerar:

Subsidiaritet = "Beslut ska fattas så nära de drabbade som möjligt"

Historisk kontext:

- Katolsk sociallära (1891)
- EU-fördraget (Maastricht 1992)
- **MEN: Sverige har ingen subsidiaritetsprincip i grundlagen**

Fråga: Varför inte?

80-90 min: Systemsensor #3 "Om DU fick bestämma, vilket beslut i din kommun skulle du flytta närmare folket?"

Hemuppgift: Intervjua en lokalpolitiker (kommunalråd, nämndordförande) eller tjänsteman. Fråga:

- "Hur mycket av din budget kan du faktiskt påverka?"
 - "Hur ofta stoppar staten/regionen era lokala initiativ?" Skriv upp svaren (300 ord).
-

Lektion 4: Pengar = Makt (budgetanalys)

Upplägg (90 min):

0-20 min: Case – Din kommuns budget Läraren visar kommunens faktiska budget (hämta från kommun.se).

Exempel (Stockholms stad):

- Total budget: ~60 miljarder kr
- Bundna kostnader: ~51 miljarder (85%)
- "Fritt" att fördela: ~9 miljarder (15%)

Uppgift: "Cirkeldiagram – Vem bestämmer egentligen?"

20-50 min: Jämförelse – Schweiz vs. Sverige

Schweiz (extremt decentraliserat):

- 26 kantoner
- Kommuner kontrollerar 30% av total offentlig budget
- Lokala folkomröstningar om skatter

Sverige:

- Kommuner kontrollerar ~15% efter statliga mandat
- Ingen lokal beskattningsrätt för specifika projekt
- Utjämningssystem flyttar pengar mellan kommuner

Diskussion: Vad är fördelar/nackdelar?

50-75 min: Grupparbete – "Omfördela budgeten" Eleverna får din kommuns budget. Uppgift:

"Designa en budget där 50% av besluten kan fattas lokalt (stadsdelsnivå). Vad måste förändras?"

Restriktioner:

- Statliga lagkrav måste uppfyllas (LSS, skolpeng, etc.)
- Total budget oförändrad
- Måste motivera varje förändring

75-85 min: Presentation Varje grupp presenterar en förändring. Klassen röstar: "Skulle detta öka/minska demokrati?"

85-90 min: Systemsensor #4 "Är lokal kontroll alltid bättre? Ge ett motexempel."

Hemuppgift: Förbereda vecka 3: Läs kort sammanfattning av Ashbys lag (utdelat material, 2 sidor).

Vecka 3: Varför centralisering alltid misslyckas vid hög komplexitet

Målsättning

Eleven ska förstå Ashbys lag om requisite variety och kunna tillämpa den på svenska system.

Gy11-koppling

- "Samhällsekonomi och resursfördelning"
 - "Källkritik och argumentation"
-

Lektion 5: Från svenska cases till universell princip

Upplägg (90 min):

0-25 min: Case 1 – Varför kollapsade Sveriges pandemihantering?

Strukturen:

- Folkhälsomyndigheten (FHM): Centralt organ, 320 anställda

- Uppdrag: Hantera hälsokriser för 10 miljoner svenskar i 21 regioner med olika förutsättningar

Komplexiteten:

- Stockholm: Tunnelbana, höga smittorisker, ung befolkning
- Norrbotten: Gles bebyggelse, äldre befolkning, långt till sjukhus
- Skåne: Pendling till Danmark, varierande smittspridning

FHM:s strategi:

- EN rekommendation för hela landet
- Ingen regional anpassning
- "Frivilliga råd" istället för lokal tvång

Resultat:

- Sverige: 25,000 döda (2020-2023), högt bland äldreboenden
- Danmark (decentraliserad strategi): Hälften så många döda per capita

Fråga: "Varför funkade inte 'en storlek passar alla'?"

Läraren skriver elevsvar på tavlan. Samla kring:

- "För många olika situationer"
- "Centralmakten kunde inte veta lokala förhållanden"
- "Långsamma beslut"

25-50 min: Case 2 – Varför fungerar Schweiz sjukvård bättre?

Schweiz modell:

- 26 kantonen = 26 olika hälsosystem
- Varje kanton anpassar till sin befolkning
- Exempel: Kanton Ticino (italiensktalande, äldre) har annat system än Zürich (finanscenter, yngre)

Komplexiteten:

- Fyra språk
- Varierande köpkraft
- Urban/rural mix

Strategi:

- Varje kanton matchar sin lokala variation
- **Inga** nationella standarder för vårdutbud

- Samordning endast för krisresurser (pandemi, naturkatastrofer)

Resultat:

- Lägre kostnader per capita än Sverige
- Högre patientnöjdhet
- Bättre hantering av COVID-19

50-65 min: Teorin – Ashbys lag

Läraren skriver på tavlan:

"Only variety can absorb variety"

– W. Ross Ashby, 1956

Förklaring:

- Ett system (regering, myndighet) som ska kontrollera något komplext (samhälle, pandemi)...
- ...måste ha *minst lika mycket* intern variation (flexibilitet, anpassningsförmåga)...
- ...som det systemet det försöker styra.

På svenska kallar vi det ibland nödvändig variation eller hanteringsbredd.

Enkelt exempel:

- En termostat (1 strategi: "värm upp" eller "kyl ner") kan reglera temperatur (1 variabel).
- En termostat kan INTE reglera: temperatur + luftfuktighet + luftkvalitet (3 variabler) → behöver mer komplex controller.

Tillämpning på samhället:

- **Låg komplexitet** (50-talssvenskar: homogen kultur, få utbildningsnivåer, likartade behov) → Centraliserad välfärdsstat funkar.
- **Hög komplexitet** (dagens Sverige: multikultur, varierande ekonomi, digitalisering, klimatvariationer) → Centraliserad styrning skapar **variety deficit**.

65-80 min: Grupparbete – Testa lagen

Eleverna får tre cases och ska avgöra om systemet bryter mot Ashbys lag:

Case A: Nationell skolplan

- Komplexitet: Stockholmsförort med 80% invandrarbakgrund vs. liten landsbygdsskola i Dalarna

- Styrning: Samma läroplan, samma prov, samma krav
- **Fråga:** Variety mismatch?

Case B: Energisystem

- Komplexitet: Norrland (vattenkraft, låg befolkning) vs. Skåne (vindkraft, industri, Danmark-koppling)
- Styrning: Svenska kraftnät, central planering
- **Fråga:** Variety mismatch?

Case C: Svensk järnväg

- Komplexitet: Pendeltåg Stockholm vs. godståg Malmбанan vs. regionaltåg Skåne
- Styrning: Trafikverket centralt, alla beslut till Stockholm
- **Fråga:** Variety mismatch?

80-90 min: Sammanfattning + Systemsensor #5 Läraren sammanfattar:

- Centralisering = låg variety i kontrollsystemet
- Komplexitet = hög variety i det styrda systemet
- **Variety deficit** = när controllern är för enkel → systemkollaps

Systemsensor #5: "Ge ett exempel där centralisering faktiskt fungerar bra (låg komplexitet)."

Hemuppgift: Välj ett av systemen från vecka 1-2 (energi, mat, skola, etc.). Skriv 400 ord:

- Hur komplex är det (beskriv variationen)?
- Hur mycket "variety" har kontrollsystemet?
- Finns det variety deficit?

Lektion 6: Designa för requisite variety

Upplägg (90 min):

0-15 min: Snabbgenomgång – Tre strategier för variety matching

Strategi 1: Öka controllerens variety (decentralisering)

- Exempel: Ge varje kommun/region rätt att anpassa nationella regler

Strategi 2: Minska systemets variety (standardisering)

- Exempel: Assimilering, tvångshomogenisering
- **Varning:** Funkar kortsiktigt, skapar långsiktig sprödhet (se Sovjetunionen, kollapsen 1991)

Strategi 3: Hybrid (subsidiaritet)

- Centralisera det *enkla* (standarder, grundläggande rättigheter)
- Decentralisera det *komplexa* (implementation, anpassning)

När fungerar standardisering?

- När variationen inte är viktig för systemets funktion (t.ex. vilken sida vi kör på)
- När vi vill garantera miniminivåer (t.ex. rättigheter, säkerhet)

När fungerar det inte?

- När lokala förhållanden kräver anpassning (skola, vård, energi)

15-50 min: Designutmaning – "Fixa Sveriges skolsystem"

Nuvarande systemet:

- **Komplexitet:** Invandrade barn utan svenska, högpresterande elever, särskilda behov, landsbygd vs. stad
- **Kontroll:** Skolverket (central), nationella prov, Skolinspektionen
- **Variety deficit:** Lärare kan inte anpassa, "teaching to the test", ökande segregation

Uppgift (grupper): Designa ett system med högre requisite variety. Besvara:

1. Vad ska bestämmas centralt? (Låg variation = centralisering ok)
2. Vad ska bestämmas lokalt? (Hög variation = kräver lokal kontroll)
3. Hur koordinerar vi utan att centralisera? (Infrastruktur, inte styrning)

Restriktioner:

- Måste uppfylla skolplikten
- Måste garantera baskunskaper (svenska, matematik)
- Lärarlöner måste vara jämförbara (annars brain drain från landsbygd)

50-75 min: Presentations + kritik Varje grupp presenterar (5 min). Andra grupper ger "Ashby-kritik":

- "Var finns variety deficit i er lösning?"
- "Har ni överkompenserat (för mycket decentralisering)?"

75-85 min: Läraren introducerar – Svenska subsidiaritetshypotesen

Visar kort sammanfattning från svensksubsidiaritet.se:

Hypotesen: Sveriges välfärdsproblem (vård, skola, energi, etc.) är inte resursbrist utan **arkitekturbrist** –

centraliserade system kan inte matcha samhällets komplexitet.

Lösningen: Tillämpa subsidiaritet + digitala verktyg för koordination utan central kontroll.

85-90 min: Systemsensor #6 "Vad är den största risken med decentralisering?"

Hemuppgift: Förbereda gruppval för vecka 4-6. Bilda grupper (3-4 elever). Välj EN sektor att analysera djupt:

- Livsmedelssystem
- Energi
- Skola
- Sjukvård
- Transport
- (Annat efter lärargodkännande)

Ni ska göra en "kommunal systemrevision" vecka 6.

Vecka 4-5: Djupdykning – Sektoranalys

Målsättning

Eleverna tillämpar systemtänkande + Ashbys lag på verkliga svenska system. Förbereder för kommunal systemrevision.

Gy11-koppling

- "Källkritik och informationssökning"
 - "Argumentation och rapportskrivning"
-

Lektion 7-11 (5 lektioner fördelade över 2 veckor)

Struktur (repeteras varje lektion):

Lektion 7: Datainsamling

- Elevgrupper väljer källor (SCB, kommunbudgetar, studier)

- Lär sig skilja primär/sekundär data
- Använder svensksubsidiaritet.se/bibliotek för forskningsreferenser

Lektion 8: Systemmappning

- Rita sektorns struktur (beslutsvägar, pengaarflöden, aktörer)
- Identifiera centraliserade noder
- Markera single points of failure

Lektion 9: Ashby-analys

- Kvantifiera komplexitet (hur många variabler?)
- Kvantifiera kontroll (hur många anpassningsmöjligheter?)
- Diagnostisera variety deficit

Lektion 10: Lösningsdesign

- Föreslå subsidiaritetsbaserad omstrukturering
- Kalkylera kostnader/benefits
- Förbered presentation

**Lektion 11: Vad kan gå fel*

- Tänk att det är två-tre år senare. Ert förslag implementerades. Det misslyckades katastrofalt. Vad gick fel?

Lärarens roll:

- Cirkulera mellan grupper
- Ge feedback på metodval
- Utmana antaganden ("Är detta verkligen centraliserat? Visa med data.")

Formativ bedömning: Efter vecka 4: Individuellt samtal (10 min/elev). Frågor:

- Förstår du Ashbys lag?
- Kan du tillämpa det på din sektor?
- Var behöver du mer hjälp?

Lektion 11-12: Gästföreläsning + fältstudie

Lektion 11 (90 min): Gästföreläsare från kommun Inbjud:

- Kommunalråd
- Förvaltningschef

- Lokal politiker

Tema: "Var är makten i vår kommun?"

Eleverna får ställa frågor baserat på sin analys.

Lektion 12 (90 min): Fältstudie Besök relevant plats baserat på sektorsval:

- Energi → Lokalt kraftverk eller värmeverk
- Mat → Bondens marknad eller kommunal storkök
- Skola → Annan skola med annat styrsystem (friskola vs. kommunal)

Uppgift: Intervjua personal. "Hur mycket kan du påverka själv?"

Vecka 6: Kommunal systemrevision (examination)

Målsättning

Eleverna levererar faktisk systemanalys till sin kommun och presenterar för beslutsfattare.

Gy11-koppling

- "Presentationsteknik och retorik"
 - "Demokratiskt deltagande"
-

Lektion 13-14: Sista finslipningen

Lektion 13 (90 min): Rapportskrivning Grupper skriver slutrapport (6-10 sidor). Mall:

1. Sammanfattning

- Vad har ni analyserat?
- Huvudsaklig slutsats (1 mening)

2. Nulägesanalys

- Sektorns struktur
- Beslutsvägar (diagram)

- Centraliserings-score (från maktanalysen)

3. Ashby-analys

- Komplexitetsbeskrivning (variabler, lokal variation)
- Kontrollbeskrivning (hur mycket anpassning är möjlig?)
- Variety deficit (kvantifierat)

4. Rekommendationer

- Konkreta förslag (3-5 stycken)
- Vad ska centraliseras? (Standarder, grundläggande rättigheter)
- Vad ska decentraliseras? (Anpassning, implementering)
- Hur koordinera? (Digital infrastruktur, frivilliga nätverk)

5. Källor (Minst 5 vetenskapliga/officiella källor)

Lektion 14 (90 min): Presentation-träning

- Varje grupp får 10 minuter att presentera för klassen
- Kamratbedömning: "Skulle politiker förstå detta?"
- Lärare ger feedback på retorik och struktur

Lektion 15: Offentlig presentation till kommunen

Format:

- Plats: Kommunhuset eller skolan (inbjud lokalpolitiker)
- Tid: 2 timmar (5-6 grupper × 15 min presentation + 5 min frågor)

Inbjudna:

- Kommunalråd eller vice
- Berörda nämndordföranden
- Lokaltidning

Elevernas uppgift:

- Presentera (10 min)
- Hantera frågor från politiker (5 min)
- Lämna in skriftlig rapport till kommunstyrelsen

Bedömning:

- Kvalitet på analys (dataunderlag, logik) – 40%
- Klarhet i presentation (retorik, pedagogik) – 30%
- Genomförbarhet i förslag (realistiska kostnader, juridik) – 30%

Extra merit: Om kommunen faktiskt implementerar ert förslag (eller startar utredning baserat på det) → högsta betyg garanterat + omnämning på svensksubsidiaritet.se.

Lektion 16: Reflektion och sammanfattning

Lektion 16 (90 min): Individuell essä + kurssammanfattning

0-60 min: Skriv individuell essä (500-700 ord)

題: "Hur har systemtänkande förändrat hur jag ser på samhället?"

Inkludera:

- Ett konkret exempel där du nu "ser" ett system du tidigare var blind för
- En tillämpning av Ashbys lag
- En reflektion om centralisering vs. decentralisering (finns det ett rätt svar?)

60-80 min: Kurssammanfattning Läraren går igenom:

- Vecka 1: System är överallt
- Vecka 2: Makten är inte där du tror
- Vecka 3: Ashbys lag förklarar varför centralisering misslyckas
- Vecka 4-6: Ni har gjort faktisk samhällsanalys

80-90 min: Framtidsblick

- Läraren introducerar svensksubsidiaritet.se/studiecirkel (för er som vill fortsätta)
- Förslag på fortsatt engagemang:
 - Starta studiecirkel i er förening
 - Följ upp kommunens svar på era rapporter
 - Använd verktygen (Kompass, Maktanalys) i andra kurser

Avslutning:

"Ni kan nu något som de flesta vuxna inte kan: Ni ser systemarkitekturen bakom beslut. Använd det."

Material och resurser

Digitala verktyg:

- svensksubsidiaritet.se/verktyg/kompass (Närhetskompassen)
- svensksubsidiaritet.se/verktyg/maktanalys (Power Analysis)
- svensksubsidiaritet.se/bibliotek (Forskningsreferenser)

Läsning (fördelade över veckorna):

- Ashbys lag (förenklad 2-sidig förklaring)
- Svenska subsidiaritetshypotesen (sammanfattning, 4 sidor)
- Valda kapitel från system-analyser på svensksubsidiaritet.se

Visuellt material:

- Power-pyramid (från maktanalysen)
- Schweiz vs. Sverige jämförelse
- Svenska cases (el, mat, skola, pandemi)

Differentiering

För elever som behöver mer stöd:

- Förenklade systemmappningar (färre aktörer)
- Färdiga mallar för rapportskrivning
- Pararbete istället för grupp

För elever som vill utmana sig:

- Jämförelse med internationella system (Tyskland, Schweiz, Danmark)
 - Matematisk modellering av variety deficit
 - Designa digitalt verktyg för subsidiaritetsmätning
-

Lärarens översiktskarta

Aktivitet	Synligt mål	Dolt mål
Lunchsystemkarta	Förstå skollogistik	Upplev systemblindhet
Försvara en intressent du motsätter dig	Öva på perspektivtagande	Separera identitet från åsikt
Ashby-analys av pandemin	Utvärdera FHM	Internalisera requisite variety
Attacka ditt eget förslag	Stresstesta lösningar	Lära sig epistemisk ödmjukhet

Kontakt och support

För lärare som vill implementera denna modul:

Utvecklare: Björn Kenneth Holmström

E-post: bjorn.kenneth.holmstrom@gmail.com

Webb: svensksubsidiaritet.se

Lycka till! Ni bygger den systemlitteracitet Sverige behöver.